

ALISHER NAVOIYNING “MAHBUB UL-QULUB” ASARIDAGI MAVZULARNING DOLZARBLIGI

Anvarova Ruxshonaxon
Farg‘ona davlat universiteti
3- bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Alisher Navoiy qalamiga mansub “Mahbub ul-qulub” asarining mazmun-mohiyati, undagi axloqiy, ijtimoiy, siyosiy va ma’rifiy mavzular tahlili yoritiladi. Asarda ko‘tarilgan jamiyat, inson fazilatlarini, odob, rahbarlik, ilm va jaholat, adolat masalalarining bugungi davr uchun ham nechog‘li dolzarbligi ilmiy asosda ochib beriladi. Navoiy qarashlarining hozirgi ma’naviy-ma’rifiy jarayonlar bilan uyg‘unligi hamda asarning pedagogik, tarbiyaviy ahamiyati ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar:

Navoiy, Mahbub ul-qulub, axloq, odob, adolat, ma’rifat, jamiyat, insonparvarlik, rahbarlik, tarbiya.

ABSTRACT

This article examines Alisher Navoi’s “Mahbub ul-qulub,” focusing on its ethical, social, political, and educational themes. It analyzes the universal ideas expressed by the author regarding morality, justice, leadership, knowledge, and human behavior. The paper also discusses the relevance of Navoi’s philosophical and moral views to contemporary society and highlights the pedagogical value of the work in modern educational processes.

Keywords:

Alisher Navoi, Mahbub ul-qulub, morality, society, justice, leadership, enlightenment, ethics.

KIRISH

Alisher Navoiy ijodi jahon adabiyotining bebaho durdonasi sifatida o‘rganiladi. Uning nasriy asosda yaratilgan “Mahbub ul-qulub” asari XV asrning ijtimoiy-

ma'naviy hayotini tasvirlagan, ayni paytda umuminsoniy g'oyalarni o'zida mujassam etgan noyob pandnoma sifatida qadrlanadi. Asar 1500-yilda yozilgan bo'lib, unda 300 dan ortiq bo'limlar orqali jamiyatning barcha qatlamlariga doir fikrlar bayon etiladi.

“Mahbub ul-qulub”ning eng muhim jihati — unda ko'tarilgan mavzularning bugungi davr uchun ham o'z ahamiyatini yo'qotmaganligidir. Adolat, rahbarning burchi, ilmning fazilati, nodonlikning zarari, insoniylik, halollik, saxovat kabi masalalar XXI asrning ijtimoiy hayotida ham markaziy o'rin egallaydi.

Mazkur maqolaning maqsadi — asardagi asosiy g'oyalar tahlili orqali uning dolzarbligini ilmiy asosda ko'rsatishdir.

MUHOKAMA

1. Asarning mazmuni va tuzilishi

“Mahbub ul-qulub” uch qismdan iborat:

1. Jamiyat tabaqalari ta'rifi – hukmdorlar, vazirlar, olimlar, savdogarlar, dehqonlar, ulamolar, muftiylar, dindorlar va keng xalq ommasi xususida baho beriladi.

2. Inson fazilatlari va illatlari – saxovat, halollik, sabr, iffatu adolat, g'urur, nodonlik, hasad, aldamchilik kabi sifatlar tahlil qilinadi.

3. Hikmatlar qismi – pandlar, nasihatlar, nutq odobi, odil rahbarlik mezonlari haqida hikmatli fikrlar beriladi.

Asar pandnoma janrining eng mukammal namunalaridan biri sifatida shakllangan

2. Asarda jamiyat va rahbarlik masalalarining dolzarbligi

Navoiy hukmdor va mansabdorlarning eng muhim vazifasini – adolat deb biladi.

Uning fikriga ko'ra:

adolatli hukmdor — xalqning suyanchi

adolatsiz rahbar — zulm ildizi

Bugungi davlat boshqaruvi islohotlarida ochiqlik, shaffoflik, adolat tamoyillarining ustuvorligi Navoiy fikrlarining zamonaviy ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

3. Ilm-ma'rifat mavzusining bugungi ahamiyati

Navoiy ilmni inson kamolotining bosh sharti sifatida ko'rsatadi:

ilm egasi — jamiyat poydevori

nodon — jamiyatni orqaga tortuvchi kuch

Hozirgi globallashuv sharoitida raqamli ma'lumotlar, ilmiy salohiyat, intellektual taraqqiyot yetakchi o'rin egallagan bir paytda Navoiy qarashlari yanada dolzarbroq bo'lib qolmoqda.

4. Axloqiy fazilatlarning universalligi

Asarda ko'tarilgan quyidagi fazilatlar bugungi kun uchun ham muhim:

halollik

sabr

saxovat

to'g'rilik

mehnatsevarlik

shukronalik

5. Insonparvarlik va bag'rikenglik g'oyalari

Navoiy asarida insonni ulug'lash, unga mehr va hurmat bilan munosabatda bo'lish bosh tamoyil bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda:

inson huquqlarini hurmat qilish,

millatlararo totuvlik,

diniy bag'rikenglik

kabi g'oyalar asosiy ijtimoiy tamoyillar sifatida shakllanmoqda.

6. Ma'naviy tarbiya va pedagogik yondashuvlar

“Mahbub ul-qulub” o'quv jarayonida tarbiya manbai sifatida qo'llanilishi mumkin. Unda:

yoshlarni vatanparvarlikka,

odob-axloqqa,

ilmga muhabbatga,

o'zini boshqarishga,

jamiyatga foydali bo'lishga
undaydigan g'oyalari mavjud.
Pedagogik jihatdan, asar:
o'quvchilarning ma'naviy dunyosini kengaytiradi;
mustaqil fikrlashga o'rgatadi;
milliy qadriyatlarga hurmat uyg'otadi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki:

1. "Mahbub ul-qulub" asari o'z davrining ijtimoiy hayotini yoritish bilan birga, zamonaviy hayot uchun ham universal g'oyalarga ega.
2. Asarda ko'tarilgan adolat, axloq, ilm, tarbiya, rahbarlik, ma'naviyat kabi mavzular hozirgi ma'rifiy va ijtimoiy islohotlar bilan bevosita hamohangdir.
3. Asar bugungi ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiya manbai sifatida yuksak qiymatga ega.
4. Navoiy qarashlari insonparvarlik tamoyillarini mustahkamlaydi, jamiyat taraqqiyoti uchun zarur bo'lgan inson fazilatlarini targ'ib qiladi.

XULOSA

Alisher Navoiy "Mahbub ul-qulub" asari orqali insoniyatga doimiy ahamiyatga ega bo'lgan hikmatlar meros qoldirgan. Undagi mavzular — adolat, ilm, insonparvarlik, halollik, rahbarlik burchi, nodonlikning zarari — bugungi jamiyatimizning ham ma'naviy tayanchi bo'lib xizmat qilmoqda.

Asar dolzarbligi shundaki, u o'tgan besh asr davomida insonning ichki olamini, jamiyatning ma'naviy ehtiyojlarini chuqur tahlil qilgan holda universallik kasb etgan. Shuning uchun "Mahbub ul-qulub" zamonaviy ta'lim, tarbiya, davlat boshqaruvi, ma'naviy-ma'rifiy ishlar uchun ham ustuvor dasturlardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Navoiy A. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, turli nashrlar.
2. Sirojiddinov Sh. Navoiy tafakkuri va tasavvuf. – Toshkent, 2018.

3. Qayumov A. Navoiy va XXI asr. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Hojiahmedov A. O‘zbek mumtoz adabiyoti tarixi. – Toshkent, 2011.
5. Yoqubov N. Navoiy asarlarida ijtimoiy falsafa. – Toshkent, 2019
6. Jo‘rayev T. Navoiy merosi va ma’naviyat. – Buxoro, 2021.